अध्याय ६ वा.

श्रीगणेशायनमः । श्रीसरस्वत्यैनमः । श्रीगुरुभ्योनमः ॥
श्रीकुलदेवतायैनमः । श्रीसीतारामचंद्राभ्यांनमः ।
श्रीसद्गुरु साईनाथायनमः ॥

असो परमार्थू वा संसारू । जेथें सद्गुरु कर्णधारू ॥
तेंचि तारूं पैलपारू । नेऊन उतारू लावील ॥ १ ॥

सद्गुरू शब्दें वृत्ती उठतां । साईच प्रथम आठवती चित्ता ॥
उभेच ठाकती सन्मुखता । ठेविती माथा निजहस्त ॥ २ ॥

धुनीमाजील उदी समन्वित । पडे जंव मस्तकीं वरदहस्त ॥
हृदय स्वानंदें उलून येत । प्रेम ओसंडत नेत्रांतुनी ॥ ३ ॥

नवल गुरुहस्त स्पर्श विंदान । प्रलयाग्नींतही न होई जो दहन ॥
त्या सूक्ष्म देहाचें करी ज्वलन । भस्मीभवन करस्पर्शें ॥ ४ ॥

चुकूनि देवाची कथा वार्ता । निघाल्या उठे तिडीक माथा ॥
वाचा प्रवाहे बाष्कळता । तयाही स्थीरता लाधावी ॥ ५ ॥

शिरीं ठेवितां करकमल । अनेका जन्मींचे परिपक्व मल ॥
जाती धुवूनि होती निर्मल । भक्त प्रेमळ साईचे ॥ ६ ॥

रूप पाहातां तें गोमटें । परमानंदें कंठ दाटे ॥
नयनीं आनंदा पाझरे फुटे । हृदयीं प्रगटे अष्टभाव ॥ ७ ॥

सोहंभावास जागवीत । निजानंदास प्रकटवीत ॥
ठायींच मीतूं पणा विरवीत । समरसत मिरवीत अद्वैत ॥ ८ ॥

वाचूं जातां पोथीपुराण । पावलो पावलीं सद्गुरू स्मरण ॥
साईच नटे रामकृष्ण । करवी श्रवण निजचरित्र ॥ ९ ॥

परिसूं बसतां भागवत । कृष्णचि साई नखशिखांत ॥
वाटे गाई तें उद्धव गीत । भक्त निजहित साधाया ॥ १० ॥

सहज बसावें करूं वार्ता । तेथेंही साईनाथांची कथा ॥
अकल्पितचि आठवे चित्ता । योग्य दृष्टांता द्यावया ॥ ११ ॥

कागद घेऊनि लिहूं म्हणतां । अक्षरीं अक्षर येई न जुळवितां ॥
परी तोचि जेव्हां लिहिवी स्वसत्ता । लिहितां लिहितां लिहिवेना ॥ १२

जंव जंव अहंभाव डोकावत । निजकरें तया तळीं दडपित ॥
वरी करोनि निज शक्तिपात । शिष्यास कृतार्थ करीत ते ॥ १३ ॥

काया वाचा मनें येतां । लोटांगणीं साई समर्था ॥
धर्मार्थ काम मोक्ष दाता । चढती न मागतां आपैसे ॥ १४ ॥

कर्म ज्ञान योग भक्ती । या चौमार्गीं ईश्वर प्राप्ती ॥
जरी हीं चार चौबाजूं निघती । तरीही पोंचविती निजठाया ॥१५॥

भक्ती ही बाभुळवनींची वाट । खांचा खळगे अती बिकट ॥
एक पावलीं परी ती नीट । हरी निकट नेईकीं ॥ १६ ॥

कांटा टाळूनि टांका पाय । हाचि एक सुलभ उपाय ॥
तरींच निजधाम पावाल निर्भय । निक्षूनि गुरुमाय वदे हें ॥ १७ ॥

मनाचे मळे जैं भक्तीं शिंपिले । वैराग्य सुले ज्ञान फुले ॥
कैवल्य फळे चित्सुख उफळे । अचूक चुकले जन्ममरण ॥ १८ ॥

मूळ परमात्मा स्वयंसिद्ध। तोचि सच्चिदानंद त्रिविध ॥
उपाधी योगें झाला प्रबुद्ध । प्रगट बोध भक्तार्थ ॥ १९ ॥

जैसा तो या त्रैगुण्यें व्यक्त । मायाही होऊन क्रिया प्रयुक्त ॥
सत्व-रज-तमा चाळवीत । करी सुव्यक्त निजगुण ॥ २० ॥

मृत्तिकेचा विशिष्ट आकार । तया नाम घट साचार ॥
घट फुटतां नाम रूप विकार । निघूनि पार जातात ॥ २१ ॥

हें अखिल जग माये पासाव । परस्परां कार्य कारण भाव ॥
मायाचि प्रत्यक्ष सावयव । होऊनि उद्भवली जगरूपें ॥ २२ ॥

जगा आधीं मायेची स्थिती । पाहूं जातां नाहीं व्यक्ती ॥
परमात्मरुपीं लीन होती । परम अव्यक्तीं संचली ॥ २३ ॥

व्यक्त होतांही परमात्मरूप । अव्यक्त तरीं ही परमात्मरूप ॥
एवंच ही माया परमात्मरूप । अभेदरूप परमात्मीं ॥ २४ ॥

मायेनें तमोगुणापासून । केले जडपदार्थ निर्माण ॥
निर्जीव चलन वलन शून्य । क्रिया पूर्ण ही प्रथम ॥ २५ ॥

मग मायेच्या रजोगुणीं । परमात्मचित्गुणाची मिळणी ॥
होतां उघडली चैतन्य खाणी । स्वभावगुणीं उभयांचे ॥ २६ ॥

पुढें या मायेचा सत्वगुण । करी बुद्धि तत्व निर्माण ॥
तेथ परमात्म्याचा आनंदगुण । मिसळतां खेळा संपूर्णता ॥ २७ ॥

एवं माया महा विकारी । क्रियोपाधि जों न स्वीकारी ॥
पूर्वोक्त पदार्थातें न करी । त्रिगुण तोंवरी अव्यक्त ॥ २८ ॥

गुणानुरूप क्रिया कांहीं । न करितां माया व्यक्त नाहीं ॥
राहूं शके अव्यक्त पाहीं । स्वयें जें सेवी अक्रियत्व ॥ २९ ॥

माया कार्य परमात्म्याचें । जग हें कार्य त्या मायेचें ॥
सर्व खल्विदं ब्रह्मत्वाचें । ऐक्य तिहींचें तें हेंची ॥ ३० ॥

ऐसी जे हे अभेद प्रतीति । कैसेनि प्राप्तहोय निश्चिती ॥
ऐसी उत्कटेच्छा जया चित्तीं । वेद श्रुति पहावी ॥ ३१ ॥

सारासार विचार शक्ति । वेदशास्त्र श्रुति स्मृती ॥
गुरू वेदांत वाक्य प्रतीति । परमानंद प्राप्ती दे ॥ ३२ ॥

"माझिया भक्तांचे धामीं । अन्नावस्त्रास नाहीं कमी" ॥
ये अर्थी श्री साई दे हमी । भक्तांसि नेहमीं अवगत ॥ ३३ ॥

मज भजती जे अनन्यपणें । सेविती नित्याभियुक्तमनें ॥
तयांचा योगक्षेम चालविणें । ब्रीद हें जाणें मी माझें ॥ ३४ ॥

हेंच भगवद्गीता वचन । साई म्हणती माना प्रमाण ॥
नाहीं अन्नावस्त्राची वाण । तदर्थ प्राण वेचूं नकां ॥ ३५ ॥

देवद्वारीं मान व्हावा । देवापुढेंच पदर पसरावा ॥
तयाचाच प्रसाद जोडावा । मान सोडावा लौकिकी ॥ ३६ ॥

काय लोकीं मान डोलविली । तितुक्यानेंका भरसी भुली ॥
आराध्य मूर्ति चित्तीं द्रवली । धर्मं डवडवली पाहिजे ॥ ३७ ॥

हेंच ध्येय लागो गोड । सर्वेंद्रियीं भक्तीचें वेड ॥
इंद्रिय विकारां भक्तीचे मोड । फुटोत कोड मग काय ॥ ३८ ॥

सदैव ऐसें भजन घडो । इतर कांहींही नावडो ॥
मन मन्नाम स्मरणीं जडो । विसर पडो अवघ्याचा ॥ ३९ ॥

नाहीं मग देह-गेह-वित्त । परमानंदीं जडेल चित्त ॥
मन समदर्शी आणि प्रशांत । परिपूर्ण निश्चित होईल ॥ ४० ॥

सत्संग केलीयाची खूण । वृत्तीस पाहिजे समाधान ॥
नानाठायीं वसे जें मन । तें काय सल्लीन म्हणावें ॥ ४१ ॥

तरी होऊनि दत्तावधान । श्रोतां भावार्थें परिसिजे निरूपण ॥
करितां हें साईचरित्र श्रवण । भक्तिप्रवण मन होवो ॥ ४२ ॥

कथा संगती होईल तृप्ती । लाधेल चंचलमना विश्रांती ॥
होईल तळमळीची निवृत्ती । सुख संवित्ती पावाल ॥ ४३ ॥

आतां पूर्वील कथानुसंधान । मशीदीचें जीर्णोद्धरण ॥
रामजन्माचें कथा कीर्तन । चालवूं निरूपण पुढारां ॥ ४४ ॥

भक्त एक गोपाळ[1] गुंड । जयास बाबांची भक्ति उदंड ॥
मुखीं बाबांचें नाव अखंड । काळ कंठण ये रीती ॥ ४५ ॥

तयास नव्हतें संतान । पुढें साई प्रसादें करून ॥
पावता झाला पुत्र रत्न । चित्त प्रसन्न जाहलें ॥ ४६ ॥

झालें गोपाळ गुंडाचें मानस । यात्रा एक अथवा उरूस ॥
भरवावा शिर्डीग्रामीं वर्षास । होईल उल्हास सर्वत्रां ॥ ४७ ॥

तात्या कोते, दादा कोते । माधवरावादि प्रमुख जनातें ॥
रुचला विचार हा सकळांतें । तयारीतें लागले ॥ ४८ ॥

परी या वार्षिक उत्सवा लागून । आधीं एक नियम निर्बंधन ॥
जिल्हाधिकारी यांचें अनुमोदन । करणें संपादन आवश्यक ॥४९॥

तदर्थ उद्योग करूं जातां । गांवी जो एक कुळकर्णी होता ॥
कुत्सितपणें उलटा जातां । आला मोडता कार्यात ॥ ५० ॥

---

१ हे मोजणी खात्यांत सर्व्हेअर असून यांचेवर साईबाबांची फार कृपा असे.

कुळकर्णी जो आडवा पडला । पहा कैसा परिणाम आला ॥
यात्रा भरूं नये शिर्डीला । हूकूम झाला जिल्ह्याचा ॥ ५१ ॥
परी ही यात्रा भरावी शिर्डीत । बाबाचेंही हेंच मनोगत ॥
आज्ञापूर्ण आशिर्वाद युक्त । होती तदर्थ झालेली ॥ ५२ ॥
ग्रामस्थांनीं पिच्छा पुरविला । जिवापाड यत्न केला ॥
अधिकारियांनीं हुकूम फिरविला । मान राखिला सकळांचा ॥५३॥
तेव्हांपासून बाबांच्या मतें । यात्रा ठरविली रामनवमीतें ॥
व्यवस्था पाहती तात्या कोते । यात्रा येते अपरंपार ॥ ५४ ॥
त्याच रामनवमीचे दिसीं । भजन पूजन समारंभेसी ॥
तासे चौघडे वाजंत्रेसी । यात्रा चौपासी गडगंज ॥ ५५ ॥
वर्षास दोन नवीं निशाणें । समारंभें होई मिरवणें ॥
मशीदीचे कळसास बांधणें । तेथेंच रोवणें अखेर ॥ ५६ ॥
त्यांतील एक निमोणेकरांचें[१] । दुजें निशाण दामू[२] अण्णांचें ॥
मिरवणें होतें थाटामाटाचें । फडकतें कळसाचे अग्रभागी ॥ ५७ ॥
पुढें रामनवमीचा उत्सव । उरुसा पोटीं कैसा समुद्भव ॥
परिसा तें कथानक अभिनव । स्वानंद गौरव शिर्डीचें ॥ ५८ ॥
शके अठराशें तेहतीस सालीं । रामनवमी प्रथम झाली ॥
उरुसापोटीं जन्मास आली । तेथून चालली अव्याहत ॥ ५९ ॥
प्रसिद्ध कृष्ण जागेश्वर भीष्म । तेथून या कल्पनेचा उगम ॥
करावा रामजन्मोपक्रम । लाधेल परम कल्याण ॥ ६० ॥

---

१ यांचें पूर्ण नांव शंकरराव रघुनाथ देशपांडे उर्फ नाना साहेब निमोणकर.

२ अहमदनगरचे एक बाबांचे फार जुने कासार जातीचे भक्त आहेत.

तेथ पर्यंत केवळ उरूस । यात्रा भरत असे बहुवस ॥
त्यांतून हा जन्मोत्सव सुरस । आला उदयास ते सालीं ॥ ६१ ॥
एकदां भीष्म स्वस्थचित्त । वाडियामाजी असतां स्थित ॥
काका[1] पूजासंभार समवेत । जावया मशीदींत उद्युक्त ॥ ६२ ॥
अंतरीं साईदर्शन काज । वरी उरुसाची ही मौज ॥
काका आधींच एक रोज । शिर्डींत हाजर उत्सवार्थ ॥ ६३ ॥
पाहूनिया समय उचित । भीष्म तेव्हां काकांस पुसत ॥
सद्वृत्ती एक मनीं स्फुरत । द्याल का मदत मज लागीं ॥ ६४ ॥
येथें वर्षास भरतो उरूस । रामजन्माचा हा दिवस ॥
तरीं जन्मोत्सव संपादायास । आहे अनायास ही संधी ॥ ६५ ॥
काकांस आवडला तो विचार । घ्या म्हणाले बाबांचा होकार ॥
आहे तयांच्या आज्ञेवर । कार्यास उशीर नाहीं मग ॥ ६६ ॥
परि उत्सवा लागे कीर्तन । उभा राहिला तोही प्रश्न ॥
खेडेगांवी हरदास कोठून । ही एक अडचण राहिली ॥ ६७ ॥
भीष्म म्हणती मी कीर्तनकार । तुम्ही धरा पेटीचा स्वर ॥
राधाकृष्णाबाई तयार । सुंठवडा वेळेवर करितील ॥ ६८ ॥
चला कीं मग बाबांकडे । विलंब हें शुभकार्या सांकडें ॥
शुभासि जैं शीघ्रत्व जोडे । साधे रोकडें तैं कार्य ॥ ६९ ॥
चला आपण पुसावयास । आज्ञा कीर्तन करावयास ॥
ऐसें म्हणतांच मशीदीस । दोघे ते समयास पातले ॥ ७० ॥
काका आरंभ करितां पूजेतें । बाबाच जाहले प्रश्न पुसते ॥
काय वाड्यांत चाललें होतें । सुचेनातें काकांना ॥ ७१ ॥

---

१ लक्ष्मण गणेश उर्फ काका महाजनी.

तात्काळ बाबा भीष्माप्रती । तोच प्रश्न अन्यरीती ॥
कां बुवा काय म्हणती । म्हणवूनि पुसती तयांतें ॥ ७२ ॥

तेव्हां काकांस आठव झाला । उद्दिष्टार्थ निवेदियेला ॥
विचार बाबांचे मनास रुचला । निश्चित केला उत्सव ॥ ७३ ॥

दुसरे दिवशीं प्रातःसमयाला । पाहूनि बाबा गेले लेंडीला ॥
सभा मंडपीं पाळणा बांधिला । थाट केला कीर्तनाचा ॥ ७४ ॥

पुढें वेळेवर श्रोते जमले । बाबा परतले भीष्म उठले ॥
काका पेटीवर येऊन बैसले । बोलावूं पाठविलें तयांनां ॥ ७५ ॥

"बाबा बोलाविती तुम्हास । ऐकतां काकांचे पोटीं धस्स ॥
काय आलें न कळे मनास । कथेचा विरस ना होवो ॥ ७६ ॥

ऐकूनि बाबांचें निमंत्रण । काकांची तेथेंच झाली गाळण ॥
बाबा कां बरें क्षुब्ध मन । निर्विघ्न कीर्तन होईल ना ॥ ७७ ॥

पुढें चालती मागें पहाती । भीत भीत पायऱ्या चढती ॥
मंदमंद पाउलें पडती । चिंतावर्ती बहु काका ॥ ७८ ॥

बाबा तयांस करिती विचारणा । कशास येथें बांधिला पाळणा ॥
कथा तात्पर्य आणि योजना । ऐकून मना आनंदले ॥ ७९ ॥

मग तेथें जवळ निंबर । घेऊन तेथून एक हार ॥
घातला काकांच्या कंठीं सुंदर । भीष्माकरितां दिला दुजा ॥ ८० ॥

पाळण्याचा प्रश्न परिसतां । उपजली होती मोठी चिंता ॥
परी गळां तो हार पडतां । सर्वास निश्चितता जाहली ॥ ८१ ॥

आधींच भीष्म बहुश्रुत । विविध कथा पारंगत ॥
कीर्तन जाहलं रसभरित । आनंद अपरिमीत श्रोतयां ॥ ८२ ॥

बाबाही तैं प्रसन्न वदन । जैसें दिधलें अनुमोदन ॥
तैसाच उत्सव घेतला करवून । कीर्तन भजन समवेत ॥ ८३ ॥

रामजन्माचिया अवसरीं । गुलाल बाबांच्या नेत्राभीतरी ॥
जाऊनि प्रकटले बाबा नरहरी । कौसल्ये मंदिरीं श्रीराम ॥८४॥

गुलालाचें केवळ मीष । रामजन्माचा तो आवेश ॥
होईल अहं-रावणाचा नाश । दुर्वृत्ती राक्षस मरतील ॥ ८५ ॥

एकाएकीं आला कोप । प्रत्यक्ष नरसिंव्हाचें रूप ॥
सुरू झाले शिव्याशाप । वर्षाव अमूप जाहला ॥ ८६ ॥

पाळण्याचे होतील तुकडे । राधा[1]कृष्णा मनीं गडबडे ॥
राहील कैसा धड हें साकडें । येऊन पडे तिजलागीं ॥ ८७ ॥

सोडा सोडा लवकर सोडा । पाठीस लागतां तिचा लकडा ॥
काका तेव्हां सरकले पुढा । पाळणा सोडावयातें ॥ ८८ ॥

तंव तो बाबा अती कावले । काकाचिया अंगावर धांवले ॥
पाळणा सोडणें जागींच राहिलें । वृत्तीवर आले बाबाही ॥ ८९ ॥

पुढें दुपारीं आज्ञा पुसतां । बाबा काय वदले आश्चर्यता ॥
एव्हांच कैंचा पाळणा सोडतां । आहे आवश्यकता अजून ॥ ९० ॥

ही आवश्यकता तरी कसली । अन्यथा नव्हे साई-वचनावली ॥
विचार करितां बुद्धि स्फुरली । सांगता झाली न उत्सवाची ॥९१॥

येथवरीं जरी उत्सव झाला । दुसरा दिन जों नाहीं उगवला ॥
नाहीं झाला जों गोपाळकाला । उत्सव सरला न म्हणावें ॥ ९२ ॥

एणे प्रमाणे दुसरे दिनीं । गोपालकाला कीर्तन होऊनी ॥
पाळणा मग सोडाया लागुनी । आज्ञा बाबांनी दीधली ॥ ९३ ॥

---

१ हा रामजन्मास लागणारा पाळणा या बाईनीं पुरविला होता. २ संपूर्णता

पुढील वर्षीं भीष्म नव्हते । बाळाबुवा सातारकरांतें ॥
कीर्तनार्थ आणविणें होतें । जाणें कव*ठ्यातें तयांना ॥ ९४ ॥

म्हणून बाळाबुवा भजनी । प्रसिद्ध अर्वाचीन तुका म्हणुनी ॥
घेउनि आले काका महाजनी । उत्सव त्या हातूनि करविला ॥९५

हेही जरी मिळाले नसते । काकाच कीर्तनार्थ उभे रहाते ॥
दासगणूकृत अख्यान त्यांतें । पाठचि होतें नवमीचें ॥ ९६ ॥

तिसरे वर्षीं सातारकर । बाळाबुवांचेंच शिर्डींवर ॥
आगमन जाहलें वेळेवर । कैसें सादर परिसा तें ॥ ९७ ॥

ऐकूनि साईबाबांची कीर्ती । दर्शन काम उद्भवला चित्तीं ॥
परी मार्गांत पाहिजे संगती । लाभेल केउती ही इच्छा ॥ ९८ ॥

बाळाबुवा स्वयें हरदास । साताऱ्याकडे मूळ रहिवास ॥
मुंबापुरीं परेळास । होता निवास ये समयीं ॥ ९९ ॥

बिऱ्हाड सिद्धकवठें म्हणून । सातारा जिल्ह्यांत देवस्थान ॥
तेथें रामनवमीचें कीर्तन । वर्षासन बुवांस ॥ १०० ॥

आशाढीची एकादशी । रामनवमी चैत्र मासीं ॥
या दोन वार्षिक उत्सवांसी । बाळाबुवासीं संबंध ॥ १०१ ॥

बादशाही[१] सनद पाहतां । बडे बाबांचे खर्चा करितां ॥
रुपये चतुर्विंशति शतां । मूळ व्यवस्था संस्थानीं ॥ १०२ ॥

---

* "बिऱ्हाड सिद्धकवठे" म्हणून सातारा जिल्ह्यांत एक गांव आहे. तेथील रामनवमीच्या उत्सवाचें या बुवांस वर्षासन आहे.

१ ही सनद अकबर बादशहापासूनची आहे व तो खर्च व शिवरात्रीचे उत्सवाचा खर्च वगैरेसह या देवस्थानाचे इतर सर्व खर्च सांप्रत सांगली संस्थानामार्फत चालतात असें समजतें. सारांश हें देवस्थान फार जुनें व सांगली संस्थानच्या आधींचें आहे.

असो या दोन उत्सवालागीं । रुपये त्रिंशत बुवांची बिदागी ॥
परी ते वर्षीं कवठयास मरगी । पडले प्रसंगीं ग्रामस्थ ॥ १०३ ॥

तेणें रामनवमी राहिली । बुवांस तेथून पत्रें आलीं ॥
यावें आतां पुढील सालीं । ग्रामची खाली झालासे ॥ १०४ ॥

सारांष रामाची सेवा चुकली । बिदागी ही जागीं राहिली ॥
शिर्डीस जावया संधी फावली । भेट घेतली दीक्षीतांची ॥ १०५ ॥

दीक्षीत बाबांचे परमभक्त । शिरडी गमनाचा मनोगत ॥
पुरेल त्यांनीं आणितां मनांत । स्वार्थ परमार्थ साधेल ॥ १०६ ॥

वदती तैं ते दीक्षीतांलागून । यंदा राहिलें वर्षासन ॥
घ्यावें वाटे बाबांचे दर्शन । तेथेंच कीर्तन करावें ॥ १०७ ॥

भाऊसाहेब तेव्हां वदती । बिदागीची नाहीं निश्चिती ॥
देणें न देणें बाबांचे हातीं । लागेल संमती कीर्तनाही ॥ १०८ ॥

इतुकें संभाषण चाललें असतां । काका महाजनी येऊनि अवचिता ॥
शिर्डीप्रसाद उदी वाटितां । शुभशकुनता गमली ते ॥ १०९ ॥

तेच वेळीं महाजनी । आले होते शिरडीहुनी ॥
क्षेम कुशल वृत्त कळवूनि । मग निज सदनीं परतले ॥ ११० ॥

असो पुढें बुवाप्रतीं । दीक्षीत तेंव्हां परम प्रीती ॥
म्हणती विचारीन बाबांची संमती। दिधल्या निश्चिती कळवीन ॥१११॥

पत्र येतां शिरडीस यावें । वाटखर्चीलागी न भ्यावें ॥
तदर्थ नलगे आपणां झिजावें । निःशंक असावें मनास ॥ ११२ ॥

असो पुढें दीक्षीत गेले । बाबांनीं अनुमोदनही दिधलें ॥
बाळाबुवा शिर्डीस आले । दर्शन घडलें यथेष्ट ॥ ११३ ॥

---

२ हरी सिताराम उर्फ काकासाहेब दीक्षित.

साईबाबांहीं सन्मुख सगळा । रामनवमीचा उत्सव सोहळा ॥
बाळाबुवांच्या हस्तें घेतला । करवूनि नवलाव प्रेमानें ॥ ११४ ॥
बाळाबुवाही मनीं तुष्टले । चिंतिलें कार्य पार पडलें ॥
साईही प्रसन्न चित्त जाहले । मनोरथ पुरले सर्वांचे ॥ ११५ ॥
संभावनाही यथास्थित । शतोपरीं पंचाशत ॥
रुपये द्यावया आज्ञा होत । आनंद अपरिमीत बुवांस ॥ ११६ ॥
पंचवार्षिक कवठ्याची प्राप्ती । एकाच उत्सवीं बाबा देती ॥
बाळाबुवा कां न आनंदती । आभारी होती बाबांचे ॥ ११७ ॥
असो पुढें एके दिवशीं । दासगणू येतां शिर्डीसी ॥
देवविला प्रार्थूनि बाबांसीं । उत्सव प्रतिवर्षीं तयांस ॥ ११८ ॥
तेथूनि पुढें हा कालवरी । होताहे जन्मोत्सव गडगजरीं ॥
अन्न संतर्पण आकंठवरी । महारा पोरीं आनंद ॥ ११९ ॥
समाधीच्या महाद्वारीं ॥ मंगल वाद्यांचिया गजरीं ॥
साई–नाम–घोष अंबरीं । आनंद निर्भरीं कोंदाटे ॥ १२० ॥
जैसी यात्रा वा उरुस । तैसेंच स्फुरलें गोपाळ गुंडास ॥
कीं त्या जीर्ण मशीदीस । रूप गोंडस आणावें ॥ १२१ ॥
मशिदीचाही जीर्णोद्धार । व्हावा आपुले हस्तें साचार ॥
भक्त गोपाळ गुंडाचा निर्धार । पाषाण तयार करविले ॥ १२२ ॥
परी हा जीर्णोद्धार योग । नव्हता वाटे गुंडाचा भाग ॥
या विशिष्ट कार्याचा सुयोग । आला मना जोग पुढावा ॥१२३
वाटे बाबांच्या होतें मनीं । करावें हें कार्य नानांनी[1] ॥
फरसबंदी मागाहुनी । कराची कांकांनी[2] तदनंतर ॥ १२४ ॥

१-नानासाहेब चांदोरकरांनी २-काकासाहेब दीक्षित

तैसेंच पुढें घडूनि आलें । आधीं आज्ञा मागतां थकले ॥
म्हाळसापतीस[1] मध्यस्ती घातले । अनुमोदन दिधलें बाबांही ॥ १२५॥

असो जेव्हां मशिदीसी । निशींत[2] एका झाली फरसी ॥
तेथून मग दुसरेच दिवशीं । बाबा गादीसीं बैसले ॥ १२६ ॥

अकरासालीं सभामंडप । तोही प्रचंड खटाटोप ॥
केवढा तरी महाव्याप । जाहला थरकांप सकळिकां ॥ १२७ ॥

तेंही कार्य येच रीती । ऐसीच सकल परिस्थिति ॥
असतां पूर्ण केलें भक्तीं । एके रात्रींत सायासें ॥ १२८ ॥

रात्रीं प्रयासें खांब दाटावे । सकाळीं बाबांनीं उपटूं लागावें ॥
अवसर साधूनि पुन्हा चिणावे । ऐसें शिणावें सकळिकीं ॥ १२९॥

सर्वांनीं घालावी कास । करावा रात्रींचा दिवस ॥
पुरवावा मनाचा हव्यास । अतिसायास सोसुनी ॥ १३० ॥

आधीं येथें उघडें आंगण । होतें इवलेंसे पटांगण ॥
सभामंटपा योग्य स्थान । जाहलें स्फुरण दीक्षितां १३१ ॥

लागेल तितुका पैका लावून । लोहाचे खांब कैंच्या आणून ॥
बाबा चांवडीस गेलेसे पाहून । काम हें साधून घेतलें ॥ १३२ ॥

---

१ एक सोनार ज्ञातींतील बाबांचे परम भक्त होते.

२ साईबाबा एकरात्र मशिदींत आणि एक रात्र जवळच्या सरकार चावडींत रहात आणि पुन्हा दुसरें दिवशीं सकाळी मशिदींत परत येत. अशी त्यांची नित्याची वहिवाट असे. ते रात्रीं सुमारें ९ वाजतां चावडींत पुष्कळ भक्त मंडळीसह वाजत गाजत असे जात. ते मशीदीचे कंपाऊंड बाहेर पडले कीं रात्रीं या मंडपाचे कामाला सुरुवात व्हावी.

भक्तांनीं रात्रीचा करावा दिवस। खांब चिणावे करूनि सायास
चावडींतून परतण्याचा अवकाश।लागावें उपटण्यास बाबांनीं॥१३३॥
एकदां अत्यंत कोपायमान। एका हातीं तात्यांची मान॥
दुजियानें एका खांबास हालवून। उपटून काढूं पहात॥१३४॥
हाल हालवून केला ढिला। तात्यांचे माथ्याचा फेटा काढिला॥
कांडें लावून पेटवूनि दिला। खड्ड्यांत टाकिला त्वेषानें॥१३५॥
तया समर्थींचे ते डोळे। दिसत जैसे अनल गोळे॥
सन्मूख पाहील कोण त्या वेळे। धैर्य गेलें सकळांचें॥१३६॥
लगेच खिशांत हस्त घातला। रुपया एक बाहेर काढिला॥
तोही तेथेंच निक्षेपिला। जणो तो केला सुमुहूर्त॥१३७॥
शिव्या शापांचा वर्षाव झाला। तात्याही मनीं बहु घाबरला॥
प्रसंग बहु बिकट आला। प्रकार घडला कैसा हा॥१३८॥
जन लोक विस्मयापन्न। हें काय आज आहे दुश्चिन्ह॥
तात्या पाटिलावरील हें विघ्न। होईल निवारण कैसें कीं॥१३९॥
भागोजी शिंद्यानें धीर केला। हळू हळू पुढें सरकला॥
तोही आयताच हातीं सांपडला। यथेष्ट धुमसिला बाबांही॥१४०॥

---

१ तात्या गणपत कोते पाटील-बायजाबाइचे चिरंजीव.

२ याचें मुख हस्तपादादि सर्व अवयव महाव्याधीनें ग्रस्त असल्यामुळें लोक याचे वाऱ्यास उभे रहात नसत तथापि हा बाबांचा इतका भक्त होता कीं बाबा मशीदींत असतां नित्य सकाळीं आपल्या हातापायास तळव्यापासून कोपरा ढोपरा पर्यंत याचे पासून तूप चोळवून घेत आणि मशीदीपासून लेंडी पर्यंतच्या सकाळचे नित्याचे फेरींत हाच साईबाबांवर एका हातानें छत्री धरून व दुसरे हातानें पाण्यानें भरलेलें टमरेल घेऊन बाबांचे बरोबर लेंडीवर जात येत असे.

माधवरावही हातीं लागले । तेही विटांचा प्रसाद पावले ॥
जे जे मध्यस्ती करावया गेले । वेळींच अनुग्रहिलें बाबांहीं ॥१४१॥

बाबांपुढें जाईल कोण । केवीं तात्याची करावी सोडवण ॥
म्हणतां म्हणतां क्रोधही क्षीण । झाला शमन बाबांचा ॥ १४२ ॥

तात्काळ दुकानदार बोलाविला । जरीकांठी फेटा आणविला ॥
स्वयें तात्याचे डोक्यास बांधिला । शिरपाव दिधला जणु त्यास ॥१४३॥

आश्चर्यचकित लोक झाला । काय कारण या रागाला ॥
किमर्थ तात्यावरी हा हल्ला । केला गिल्ला बाबांनीं ॥ १४४ ॥

कोपास चढले किंनिमित्त । क्षणांत पाहतां प्रसन्नचित्त ॥
यांतील कारण यत्किंचित । कोणासही विदित होईना ॥ १४५ ॥

कधीं असत शांत चित्त । प्रेमें गोष्टी वार्ता वदत ॥
कधीं न लगतां निमिष वा निमित्त । क्षुब्ध चित्त अवचित ॥ १४६॥

असो ऐशा या बाबांच्या गोष्टी । एक सांगतां एक आठवती ॥
सांगू कोणती ठेवूं कोणती । प्रपंच वृत्ति बरवी ना ॥ १४७ ॥

करवे न मजही आवड निवड । जैसी जिला मिळेल सवड ॥
तैसी ती श्रोतियांची होड । श्रवण कोड पुरवील ॥ १४८ ॥

पुढील अध्यायीं करावें श्रवण । वृद्ध मुखश्रुत पूर्वकथन ॥
साईबाबा हिंदू कीं यवन । करूं निरूपण यथामति ॥
दक्षिणामिषें घेऊन पैसा । जीर्णोद्धारार्थ लाविला कैसा ॥
धोती पोती खंडदुखंडसा । देह कैसा दंडीत ॥

---

१ माधवराव देशपांडे यांजवर बाबांचें अत्यंत प्रेम असे. लडिवाळपणानें बाबांस अरे तुरे म्हणण्याची सलगी दुसऱ्या कोणाच्याही नशिबी नव्हती.

कैसे परार्थ वेठीत कष्ट । निवारीत भक्तसंकट ॥
पुढील अध्यायीं होईल स्पष्ट । श्रोते संतुष्ट होतील ॥

इति श्रीसंतसज्जन प्रेरिते । भक्त हेमाडपंत विरचिते ॥
श्रीसाईसमर्थ सच्चरिते । रामजन्मोत्सवादिकथनं नाम ॥
शष्ठोध्यायः संपूर्णः

श्री साईनाथार्पणमस्तु शुभमवतु.

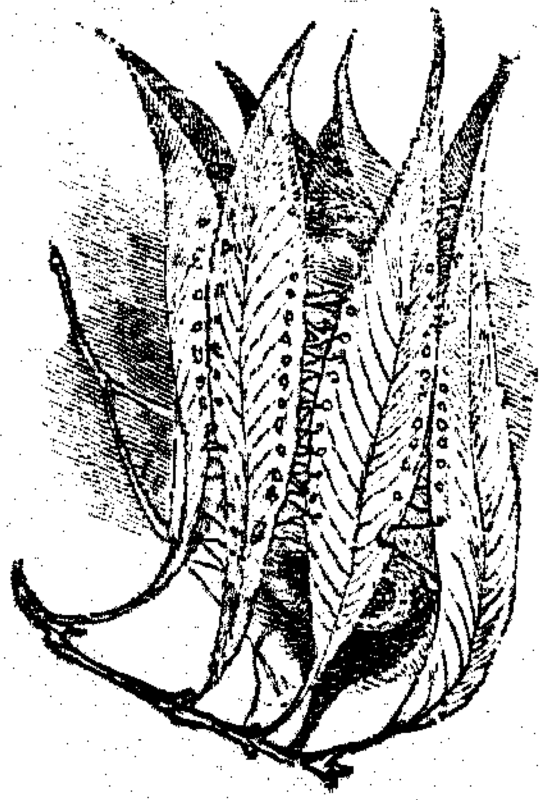

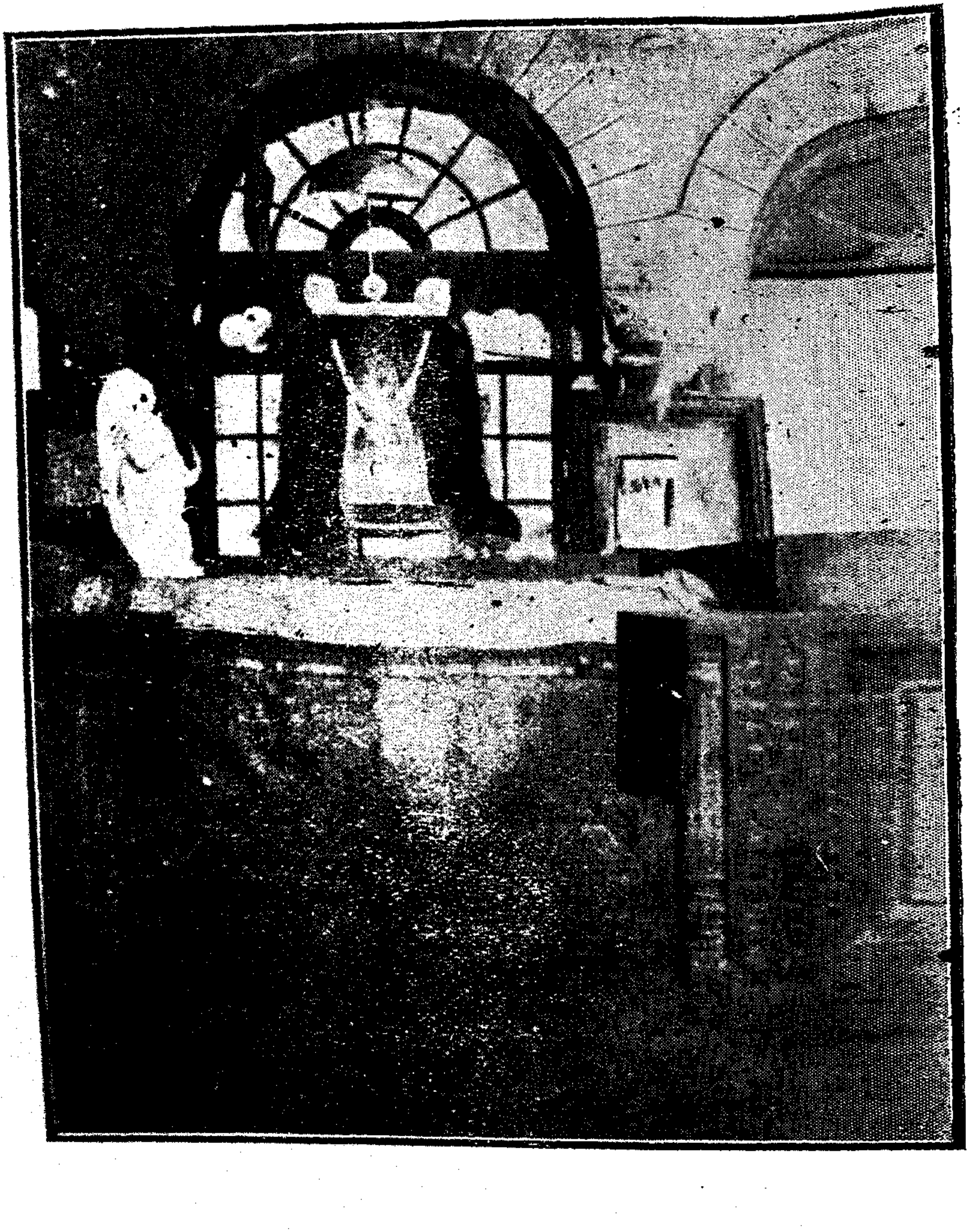

श्री साईमहाराज यांची समाधि